Asiantuntijalausunto, KEHA-keskus
Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus
K 20/2024 - Vaikeasti työllistyvät

Tarkastusvaliokunta,
keskiviikko 20.11.2024 klo 11.30

Santtu Sundvall

Yksikön päällikkö

Arviointi ja tiedolla johtaminen

KEHA-keskus
UF-centret

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus

Onko pohjoismainen työvoimapalvelumalli edistänyt vaikeasti työllistyvien työllistymisen edellytyksiä?

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin resurssointi

- KEHA-keskus yhtyy tarkastusviraston näkemykseen siitä että pohjoismainen työvoimapalvelumalli on vaatimuksiinsa nähden aliresursoitu
- ➢ KEHA-keskus pyytää kiinnittämään erityistä huomiota myös henkilöstöresurssien tarkoituksen mukaiseen kohdentamiseen
- Palvelumallin käyttöönoton yhteydessä TE-palveluihin kohdentui 1200 henkilötyövuoden lisäys
  - Osa resurssista on KEHA-keskuksen mukaan kohdennettu kuitenkin myös sellaisiin tehtäviin jotka eivät varsinaisesti liity palvelumallin toimeenpanoon

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin kaavamaisuus ja työnhakijan palvelutarpeen tunnistaminen

- Pohjoismaisella palvelumallilla on pyritty ratkaisemaan ongelmaa, jossa TE-palveluiden tarjoaman palveluprosessin järjestäminen on riippunut liiaksi TE-palveluiden asiantuntijan harkintavallasta
  - Palveluprosessin liittyviä valintoja (esim. kontaktointitapa) on ohjannut ensisijassa asiantuntijan, ei työnhakijan etu
  - Pohjoismainen työvoimapalvelumalli on vienyt kehitystä toiseen laitaan minimoimalla asiantuntijan harkintavallan ja tasapäistämällä palveluprosessin

➢ KEHA-keskus arvioi, että palveluprosessin tiukentaminen tai keventäminen ei johda tulevaisuudessakaan toivottuihin tuloksiin, jos TE-palveluilla ei ole käytössään luotettavaa tapaa tunnistaa työnhakijan palvelutarvetta ja kohdentaa palveluita sen mukaisesti

Pidempään työttömänä olleiden palveluiden heikentyminen

- KEHA-keskus yhtyy tarkastusviraston näkemykseen siitä, että työnhakijan palveluprosessin keskittäminen työnhaun alkuvaiheeseen on voinut pienentää mahdollisuuksia keskittää palveluita pidempään työttömänä olleille
  - KEHA-keskus kuitenkin muistuttaa, että palvelumallin ensisijainen tarkoitus oli myös lisätä palvelua pidempään työttömänä olleille.
  - On ollut järjestävien tahojen oma valinta painottaa ensisijassa alkuvaihetta.
- Lisäksi KEHA-keskus haluaa kiinnittää huomioon tarkastusviraston tekemään havaintoon kasvokkaisten tapaamisten järjestämiseen liittyvistä eroista
  - TE-toimistot ovat järjestäneet kasvokkaisia alkuhaastatteluita merkittävästi vähemmän kuin työllisyyden kuntakokeilut
  - KEHA pyytää tarkentamaan tarkastelua kuitenkin huomioimalla, että kuntakokeilut taas ovat joustaneet selkeästi enemmän haastatteluiden lakisääteisissä aikamääreissä
  - ➢ KEHA-keskuksen esittää näkemyksen, onko yksilöllisen asiakaspalvelun korostamisen ja tarkkaan säädellyn mallin reunaehtojen noudattamisen välinen jännite liian suuri, jotta kumpaakin tavoitetta voitaisiin yhtäläisesti painottaa.

Määrällisen työnhakuvelvoitteen soveltaminen

- KEHA-keskus yhtyy tarkastusviraston näkemykseen siitä että pohjoismaiseen työnhakuvelvoitteeseen sisältyvä työnhakuvelvoitteen asettaminen on määritetty liian monimutkaisesti
  - Tämä heijastuu mm. niin että työnhakijalle asetetaan tyypillisimmin joko täysi hakuvelvoite tai ei hakuvelvoitetta laisinkaan.
- Hakuvelvoitteen asettamiseen on KEHA-keskuksen havaintojen mukaan liittynyt myös haluttomuutta soveltaa lainsäädäntöä esimerkiksi kesälomakausiksi työttömäksi jääneiden tai kausityöttömien kohdalla
- Lisäksi hakuvelvoitteen asettamista on voinut hidastaa se että työttömien terveystarkastuksia ei ole ollut saatavilla
  - Hakuvelvoitteen asettamatta jättämiseen vaaditaan lääkärin lausunto

Onko työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) edistänyt vaikeasti työllistyvien työllistymisen edellytyksiä?

Keskeiset havainnot

- TYP-toiminnan asiakastietojen ja seurannan puutteet
  - Tarkastuskertomuksen mukaan keskeinen haaste on ollut TYP-toiminnan riittämätön seuranta ja mittarointi
  - TYPPI-järjestelmää ollaan paraikaa siirtämässä KEHA-keskuksen uutta asiakastietojärjestelmää (Asiantuntijan työmarkkinatori), mikä mahdollistaa paremman tietojen käytön ja seurannan
- TYP-toimintaan liittyvän tiedonkulun haasteet
  - TYP-toiminnan sisäinen tiedonkulku on vuosia ollut haasteellista, koska kaikkia monialaisia toimijoita ei ole samalle tietoalustalle
  - KEHA-keskus on avannut v. 2024 uuden TUUTTI-palvelun, joka toimii jatkossa kaikkien työvoimaviranomaisten, kotoutumisen edistämisen toimijoiden ja monialaisten toimijoiden yhteistyökanavana
- Monialaisten palveluiden tukirakenteen lakisääteistäminen
  - Tarkastuksessa lausutaan, että TYP-toiminnan ohjaus ja kehittäminen on ollut vähäistä
  - Jatkossa KEHA-keskuksessa toimiva ja TYM-lakiin kirjattu monialaisten palveluiden valtakunnallinen tukirakenne vastaa tähän tarpeeseen

Ovatko tulosperusteiset toimintamallit edistäneet vaikeasti työllistyvien työllistymisen edellytyksiä?

Koto-SIB ja Työ-SIB-hankkeiden tuloksellisuus

- KEHA-keskus yhtyy tarkastusviraston havaintoon siitä, että Koto-Sib-hankkeen asiakasohjauksessa on ollut haasteita
  - Sama koskee myös Työ-SIB-hanketta
- KEHA-keskus keskuksen näkökulmasta merkittävimmin asiakasohjaukseen ovat vaikuttaneet vuonna 2020 alkaneet työllisyyden kuntakokeilut
  - Näiden yhteydessä sekä Koto-SIB, että Työ-SIB-hankkeiden ensisijaiset kohderyhmät siirtyivät TE-toimistojen vastuulta työllisyyden kuntakokeilujen vastuulle
  - Hankkeiden asiakasohjauksen koordinointi ja järjestäminen jäi kuitenkin TE-toimistolle
  - ➢ Kahden tahon välinen yhteistyö on väistämättä hankaloittanut ohjausta, ja tulisi huomioida hankkeiden tulosten arvioinnissa.
- ➢ KEHA-keskukselle on vuoden 2025 alussa avautumassa laaja tiedonsaantioikeus tulotietorekisterin tietoihin, mikä mahdollistaa jatkossa myös vastaavien hankkeiden tarkemman aktiiviseurannan

Kiitos

Santtu Sundvall

santtu.sundvall@ely-keskus.fi

www.keha-keskus.fi